

Redacția și Administrația:
Budapesta, VIII, Conti-utca 4.

Aci sunt a să trimitte tot felul de scrisori, cereri și bani. Tot aci să primesc anunțuri cu prețurile cele mai moderate.

Un numar 10 fileri.

ADEVERUL

ORGANUL PARTIDULUI SOCIALDEMOCRAT DIN UNGARIA

Foale pentru poporul muncitor român.

Redactată de un comitet.

Apare in fiecare Vineri.

ABONAMENTUL:
Pentru Austro-Ungaria:
Pe 1 an — — 4 coroane
Pe 1/2 an — — 2 coroane
Pe un 1/4 an — 1 coroană
Pentru strălăutate:
Pe 1 an — — 6 coroane
Pentru America:
Pe 1 an — — 2 dolari

Jos tirania!

Guvernării țării noastre și-au pierdut capul. Văzând că partidele opoziționiste resping târgul înjositor, prin care tot poporul iese înșelat și furat în drepturile sale politice, drepturi pentru cari luptă de zeci de ani — s'au hotărât să-și împlinească vrerea cu pumnii și ocara, prin siluire și brutalitatea polițaiului.

In parlament calcă regulamentul și amenință și terorizează minoritatea cinstită a deputaților justhiști.

In afară de parlament calcă legile, confiscă gazetele, oprește demonstrațiile de stradă, umple toate ulițele cu gardiști și sergenți călări, provoacă muncitorimea pacinică, bate și arestează cetățeni nevinovați.

E dar o proclamare de stare de asediu, în toată regula. E transplantarea în Ungaria a tiraniei din Croația.

Și de ce toate astea? Fiind-că e în joc interesele și favorurile bandei de oligarhi nemernici. Fiind-că fudulul și ambițiosul grof Tisza își vede visul neimplinit.

Fiind-că a sunat ceasul când toată sleachta asta de tirani și hrăpăreți trebuie să abdice, să renunțe la privilegiile lor. De aceea atâta furie la dânsii, atâta spumă la gură, atâta opintire turbată. Văd că-și perd terenul de sub picioare. Și desnădăjduți, țipă, urlă, ca 'n gura de șarpe, dau cu pumnii și blestemă.

In fața acestei nebunii și anarhii venite de sus, care e datoră păturilor populare de jos?... Să fie gata de luptă și să și pornească imediat la luptă, pe ori-ce cale, cu ori-ce mijloace. Stăpânitorii țării vor să-și facă mendrelele, vor să-și indetulească gusturile, calcând legile țării — trebuie să arătăm și noi, popor muncitor, că nici pentru noi nu mai există lege, când cei cari sunt chemați să vegheze la aplicarea ei, rād de ea, — că nici pentru noi, nu mai există lege — când e vorbă să ne cucerim drepturile ce ni-se cuvin.

Muncitorule român! Să fii acum la înălțimea chemării tale. Unit și solidar cu întreg proletariatul din Ungaria să forțezi vrednică ostire chemată la marea luptă. Cuvântul de ordine al partidului socialdemocrat e proclamarea grevei generale, — aplică-l imediat, fă-ți aceasta datorie, fă aceasta jertfă, care apoi îți va aduce ție și copiilor tăi mult așteptata răsplată.

A sunat ceasul al douăsprezecelea. Acum ori nici odată trebuie să prăbușim domnia tiraniei și să întronăm domnia democrației, a poporului.

Zile grele și hotărâtoare pentru țară.

Teroare în parlament, teroare în Capitala Ungariei. Manifestele partidului socialdemocrat. — Greva generală proclamată. — Scenele scandaloase din Camera deputaților. — Vărsarea de sânge pe străzile Capitalei.

Au sosit zile de revoluție pentru Ungaria. Provocatorul e guvernul maniacului Lukács. El vrea cu forța să îndeplinească ceia ce nu i-a reușit prin vicleșug. Cu puterea brutală vrea să înfrângă obstrucția din parlament, și cu baioneta vrea să înăbușe mișcarea masselor muncitoare pentru un vot universal democratic.

Va să zică domni guvernării sunt cei dintâi, cari dau pildă de desconsiderare a legilor. Și tot ei vor regreta pilda aceasta ce o dau poporului desmoștenit. Căci pace și liniște în Dietă și 'n țară nu va fi până ce nu se va da votul universal, egal, secret, direct și pe comune.

La atentatul ce-l săvârșește guvernul, proletariatul conștient dă un răspuns demn: proclamă greva generală. Nu se va lucra în fabrici și ateliere, dar se va demonstra în stradă, în fața parlamentului, fie că poliția o permite, fie că o oprește.

Iată manifestul partidului socialdemocrat prin care se proclamă greva generală:

Manifestul.

Tovarăși! Muncitori! Horda nemernică cumpărată de banii guvernului, Partidul național al muncii lucrează de Marți cu violență brutală. Guvernul și partidul său ealcă ori-ce drept în picioare. De Marți legile nu mai sunt în vigoare în Ungaria. Dela aceasta zi nimenia nu mai e obligat să se supună legilor. Numai puterea celui mai tare e încă lege în țară. Ștefan Tisza care voiește să ruineze poporul, a ajuns acum președintele parlamentului, în care lui Iuliu Justh, luptătorul pentru votul universal, egal, secret și direct, i-se închide gura cu violență și e alungat din reprezentanța națională. Muncitori! Toate legile sunt împotriva voastră, numai regulamentul Camerei deputaților poate asigura încă un vot universal cinstit. Dar și această lege e acum calcată de iuncheri și desconsiderată de domni pungași cumpărați.

La așa o nerușinare trebuie de răspuns. Trebuie să arătăm că nu numai pungașii, ci și poporul cinstit are putere. Trebuie să arătăm că și 'n pumnii noștri, și 'n piepturile noastre revoluționare există destulă putere. Acum începe lupta pe viață și moarte. In momentul în care cumpărătorii de suflete săvârșesc un atentat criminal contra votului universal, muncitorimea socialdemocrată încetează lucrul, iese afară pe stradă, se pune în fața apăsătorilor ei și amenință pe acei, cari vor să taie coarda de viață a poporului. Joi se așează călăul poporului ungar în scaunul președințial al parlamentului, în această zi se proclamă greva generală.

Muncitorii părăsesc atelierele și fabricile și pornesc pe stradă, în fața parlamentului, poporul revoluționează. Muncitori! Tovarăși! Voi sunteți singurul sprijin. Ați făcut atâta pentru votul universal, ați jertfit muncă, bani, sânge, acum e ceasul hotărâtor. De joi începând nu mai lucrează nici un lucrător socialist.

Trăiască greva generală!

„Népszava“ confiscată.

Fiind-că foaia „Népszava“ a publicat manifestul acesta și un alt articol în care în termeni energici se biciua teroarea guvernamentală, zbirii lui Lukács au confiscat și numărul de Marți și de Mercuri. Poliția s'a dus pe la birturi, pe la traficuri și chiar din mâinile oamenilor au smuls foile noastre. Dar manifestul de mai sus a fost totuși retipărit în sute de mii de exemplare și răspândit în toate cartierile muncitorești.

Greva generală.

In întreagă Budapesta provoacă mare senzație următorul manifest lipit pe toate străzile:

Muncitori! Muncitoare! Impotriva bandei de grofi, cari vor să înăbușe toate aspirațiile cinstite către un vot universal. Impotriva apăsătorilor noștri fără de rușine, — noi proclamăm Joi greva politică și nu mai lucrăm.

Muncitori istoviți până la sânge, țineți cu noi! Partidul socialdemocrat.

Pe de altă parte foile burgheze anunțau de joi, că nu mai știu dacă vor mai apare mâine, căci totul atârână de hotărârile partidului socialdemocrat.

Un afiș de protestare.

Marți dimineața s'a lipit pe zidurile parlamentului un afiș cu următorul conținut:

O lege care cearcă să fie votată prin ocolirea căii legale sau prin călcarea legilor în vigoare,

nu trebuie să fie respectată de nimeni.

Când în parlament se folosește violență încetează în țară respectul legilor.

Pe temeiul unei legi militare, care a fost strecurată pe căi volnice,

nu poate să fie nimeni recrutat și nimeni nu poate fi obligat să împlinească serviciul militar.

Cine voiește să creieze legea militară pe cale de violență, acela ridică ori-ce obligație de serviciu militar și desființează astfel armată.

Trăiască antimilitarismul partidului național al muncii!

O ploaie de afișe de acestea a căzut asupra deputaților în ședința Camerei de Marți. Un lucrător le aruncase din galerie în sala de ședință.

Teroarea în parlament.

De Sâmbătă, prim-ministrul Lukács s'a înțeles cu groful Tisza, apoi cu cei doi vicepreședinți ai Camerei, Iancovich și Bóthy să procedeză cu violență față de minoritatea justhiștă, să calcă regulamentul Camerei, să împedice pe vorbitorii justhiști să vorbească. Președintele Camerei, Návay a demisionat, fiind-că n'a voit să facă uz de volnicie și nelegiuri. Și partidul guvernamental a hotărât să-l aleagă pe groful Tisza de succesori la președinția Camerei,

ca el să fie călăul obstrucției. În ședințele de Luni, Marți și Mercuri au urmat scenele cele mai scandaloase în parlament. Mame-lucii guvernamentali și vicepreședinții Camerei și-au făcut de cap, și au reușit să arăte că de partea lor e pumnul, e puterea și deci și dreptul, dreptul de a nu ținea seamă de nici o împotrivire, de nici o protestare. Au reușit să-l aleagă pe Tisza de președinte al Camerei. Ca răspuns la aceasta infamie — muncitorimea a răspuns Joi cu greva generală.

Ultima oră. Vărsări de sânge.

(*Vineri dimineața.*) Scrim aceste șire sub adâncă și puternică impresie a întâmplărilor de ieri. A fost o zi de luptă, un adevărat măcel. Poliția și armata cu săbiile, puștile și revolverele au ascultat porunca guvernărilor, și-au tăiat și-au împușcat în carne de muncitori. Revoluție, o revoluție sângeroasă, cumplită, a fost pe ziua de ieri. S'au ridicat baricade din zeci de tramvaie, căruțe și automobile, au fost ciocniri sângeroase și morți și răniți sunt în ambele părți. (Zece morți, 162 răniți și peste 1000 a-restați.)

Timpul nu ne permite să descriem tot ce s'a întâmplat pe ziua de ieri, căci trebuie să încheiem numărul de față. În numărul viitor al foii noastre vom descrie pe larg aceste evenimente revoluționare, care au zguduit întreagă țara, întreagă Europa.

E destul să spunem deocamdată, că greva generală proclamată de proletariat în urma invitării partidului socialdemocrat — a fost o lecție strașnică pentru banda de guvernănti.

S'a dat o lecție acelor, cari vor să stabilească tirania și nelegiuirea în parlament și să răpească proletariatului dreptul de a apare înaintea parlamentului. Muncitorii au trebuit să arăte că știu să împuie ca dreptul lor să nu fie nesocotit. Parlamentul și-a putut ține ieri ședința numai sub scutul baionetelor și numai cu chipul acesta a scăpat de pedeapsa poporului.

Demonstrația a luat acum sfârșit. Greva generală a încetat. Sânge a curs de ajuns, și sângele poporului, numai poporului trebuie să-i slujească. Vai de cei-ce vor căuta să fure o picătură pentru folosul lor. Ajunge acum atâtea căderi de jertfe. Vrem să învingem și vom învinge cu ori-ce preț. Votul universal, egal, direct și secret îl vom cuceri.

Viața politică și socială.

IN ȚARĂ.

Regimul absolutist din Croația și proletariatul.

Comisarul regal, banul Croației, Cuvaj, după-ce a amenințat cu dizolvare și pușcărie partidele politice din Croația, s'a îndreptat apoi cu aceleași amenințări față de organizațiile sindicale muncitorești, în cazul când partidul socialdemocrat ar mai continua să scoată foaia socialistă „Crvene Sloboda”.

Față de aceste amenințări proletariatul croat și-a arătat ținuta sa bărbătească. În conferința dela Zagreb a bărbaților de încredere ai muncitorilor organizați, s'a luat următoarea hotărâre energică:

Cu privire la amenințarea de a se dizolva organizațiile sindicale, declarăm că aceste organizațiuni nu i-au parte la acțiunile politice ale partidului socialdemocrat și prin urmare nu sunt chemate să influențeze tactica acestui partid, nici să ceară socoteală membrilor lor asupra activității lor politice. Conferința protestează contra amenințării de siluire și dizolvare a organizațiilor muncitorești și declară că aceste organizațiuni sunt atât de scumpe clasei muncitoare, încât pentru apărarea lor clasa aceasta se va folosi de toate mijloacele disponibile.

Dizolvarea sindicatelor va sili muncitorimea să-și arăte protestul în modul cel mai violent statului și societății, cari o jefuiesc de dreptul legal pentru apărarea intereselor sale și nu-și ia nici o răspundere de urmările acestei stări.

Dacă organizațiile se vor dizolva, clasa muncitoare croată se va organiza în altă formă, secret. De aici vedem că proletariatul croat își dă seamă de situația în care e adusă, asemănătoare cu aceea a proletariatului din Rusia și de aceea va lupta în același chip.

„Universalul“ vot al lui Lukács.

Sunt aproape două luni dela venirea la cârma țării a lui Lukács. Se știe că Khuen-Héderváry din cauza nerezolvirii proiectelor militare și a reformei electorale a fost silit să abdică în două rânduri. Noul șef de guvern râvnind șefia, a promis țării înfăp-

tuirea reformei electorale, dar și Vienei rezolvirea proiectelor militare.

În ce constă votul universal al lui Lukács? Prima oară a venit cu o reformă, care a fost respinsă de șefii partidelor opoziționiste. Că ce reformă electorală a fost aceea, nu merită să ne ocupăm mai pe larg de ea, destul dacă amintim, că aceiași reformă a fost și în Austria (am între anii 1896—1897 și în cadrele acestei legi au intrat polițiștii în parlamentul austriac și cu forța au scos pe deputații de acolo.

După-ce a prelucrat reforma, Lukács, au urmat iar pertractările cu șefii opoziției. Cum nu ne-am putut aștepta dela un Khuen-Héderváry o reformă electorală cinstită, nici dela Lukács nu putem spera îmbunătățirea soartei clasei muncitoare, fiind-că și la spatele lui stă fantoma clasei domnitoare, ingerul păzitor al grofilor, contele Tisza.

Primministrul Lukács cere ridicarea contingentului militar la 136 mii feciori pe an. După primirea acestuia să se voteze reformele militare. Proiectul votului „universal“ s'ar dezbate la toamnă. Deodată cu votul universal ar intra în vigoare și proiectele militare.

Votul universal al lui Lukács e împărțit în 5 categorii superioare:

În prima categorie sunt împărțiți votanții vechi, cari au implinit etatea de 20 de ani; în categoria a doua fac parte aceia, cari au implinit etatea de 24 de ani și au absolvat vre-o școală civilă; în categoria a treia acei, cari au implinit etatea de 30 de ani și au absolvat 6 clase elementare. Categoria aceasta mai are 9 categorii inferioare cu diferite condiții. În categoria a patra sunt acei, cari știu ceti și serie și locuiesc de un an într-o comună, posed 5—10 lanțe de pământ, sau plătesc 10—20 coroane dare de stat, sau proprietari de case, meseriași, comercianți, cari plătesc 20—30 coroane dare de stat. În categoria a cincia sunt analfabeții, cari dispun de 10—20 lanțe de pământ, sau cari plătesc 30 coroane dare de stat.

Să facem acum o mică asemănare între Italia și Ungaria. În cea dintâi țară analfabeții sunt în mai mare număr (49%) ca la noi (39%). Dela anul 1859 deja a treia oară se reformează în Italia legea electorală.

Și acum e la ordinea zilei în parlamentul italian reforma electorală. În Italia, actualmente, dreptul de vot e mult mai larg ca'n Ungaria: Fiecare cetățean, care a implinit vârsta de 24 ani și are un certificat

FOIȘOARA ADEVÉRULUI.

Glăsu lui Cain.

— De Const. Z. Buzdugan. —

Nici astăzi nu 'ncetează nedreapta noastră hulă,
O, oameni mizerabili, o oameni ticăloși?
Nici azi nu rupeți vălul de nori întunecoși
Ce vă orbește mintea de rele nesătulă?

Că n'am vrut s'aduc jertfe aceluia ce nu este?
Că-am prins pe un frate vitreg și jos l'am
prăbușit,

Au doară pentru asta atât v'ați îngrozit
Și-ați aruncat pe mine blestemul din poveste?

O, lupi în piei de oaie, ce-aveți în suflet toate
Păcatele, și totuși miei blânzi v'arătați,
Ce fără ca să credeți în temple vă rugați
Spre-a înșela vederea nemernicilor gloate;

Ce-ascundeți adevărul și mprăștiati minciuna,
Ce-ncingeți între neamuri măcelul fratricid,
Ce vindeți dreptul vostru de oameni pentr'un
blid

Și n'aveți nici curagiul minciunii totdeauna;

Ce v'ați nălțat mândria mai sus de turnul
Babel

Și-ați stins sub piramide multime de popor.—
Cum v'ar preface-n sânge ăst braț răzbnunător
Ca să vă duceți după strămoșul vostru Avel!

L'am omorât și-ntâiul strigat-am: răsvră-
tire! . . .

Ți-am înroșit de sânge al morții negru dom,
Căci cel întâiu, eu, Cain, simțit-am că sunt om
Și — de muncesc — am dreptul și eu la
fericire.

Da, eu sunt Răsvrătirea 'naintea cărei tremur'
Palatele și regii, — toți Avelii tirani, —
Sunt singura nădejde a celor sermani.

De groaza mea și preoți și temple se cu-
tremur'

M'a urmărit un fulger în noaptea cea fatală
Și-atunci simții în mine puteri de Prometeu,
Am smuls din ceruri focul, și-am ris de
Dumnezeu,
Și-am aruncat în lume scânteia de răscoală.

Și-am arătat că raiul și iadul i-o minciundă
Și-am inventat știința cu graiu ne-'nduplecat,
În marmoră și-'n versuri simțirea mi-am scul-
pat, —
Au cine poate munca gigantică s'o spună?

Sunt Demonul de groază ce-am scoborât pe
Ingeri

Din cerul lor albastru aici pe pământ
Și-am prăbușit din tronul pe cel de trei ori
sfânt,

Pricină necurmată de jale și de plângeri.

Iar astăzi pretutindeni vestitu-i al meu nume,
Conduc întreg pământul cu brațul meu de fier,
Cuvântul meu răsună oriunde vreau, sub cer.
La glasul meu de-aramă răscol o 'ntreagă lume.

E lumea cea flămândă și goală, fără număr,
Ce n'are-'n schimbul muncii decât amar și chin,
E rasa blăstămată, e neamul lui Cain
Ce merge spre izbândă, strâns, umăr lângă umăr.

Înlături deci, o, Aveli semeți, căci sunt în stare
Din nou să 'nec în sânge tiranul vostru gând
Și să v'arăt în fine, cu-o clipă mai curând,
Cât sunteți de nemernici și cât sunt eu de tare.

În lături popi sinistrii cu cruci și evanghelii,
În lături hogi și rabini, cu Biblii și boran:
Pe lume își întinde aripile-i Satan.
El va scăpa pe oameni din ghiarele durerii...

Veniți, voi toți setoșii de pace și iubire,
Voi victime-a durerii, flămânzi și însetați:
Azi Cain vă va spune că-i dulce să iertați
El vă va pune-'n inimi credința-'n desrobire.

'Nălțați 'nălțați pe locuri sinistre, sângerate,
Un templu, al Științei și-al Păcei, pân' la nori,
Împodobiți-l vesel cu frunze și cu flori, —
Iar sus de tot să puneți: Omorul unui frate...

de absolvare a școlii primare comunale, are drept de vot. Până acum Italia avea 3 milioane de alegători și atât guvernul, cât și parlamentul, cât și toate partidele s'au înțeles ca toți cetățenii țării, cari știu citi sau scrie, sau cari sunt analfabeti, să aibă cu toții, fără deosebire drept de vot. Singura diferență între proiectul guvernului italian și cererea socialistilor italieni este în ce privește limita de vârstă. Pe când guvernul propune ca cetățenii cari au absolvat patru clase primare, să aibă deja la 21 ani dreptul de vot, iar cei fără școală de abia la 30 de ani — opoziția cere ca toți cetățenii țării fără deosebire de educație și cultură, dela 21 de ani, să aibă dreptul de vot. Diferința în ce privește numărul alegătorilor, nici n'ar fi așa de mare. După propunerea guvernului, Italia va avea cu noua reformă electorală 8 milioane alegători, pe când dacă s'ar satisface cererea opoziției, ar fi cu 800.000 alegători mai mulți.

În Ungaria însă domnii politicieni tremură să ridice numărul alegătorilor dela un milion la 2.2 milioane, sau 2.4 milioane. În Italia nimene nu are frică de cele cinci milioane de alegători noi. În Ungaria însă nu se dă un vot universal cinstit, fiindcă Lukács și ortacii săi se tem să facă „o săritură în întuneric“.

După reforma electorală a lui Lukács, Ungaria va avea 2 milioane două sute de mii de alegători, dintre cari 1,950.000 ar fi alegători cu avere, iar 250.000 alegători muncitori. Cu alte cuvinte: De fiecare nouă alegători, opt aparțin clasei avute și numai unul clasei muncitoare. Și aceasta Lukács numește un vot „universal“. Conform statisticii oficiale, un Ungaria se află 1 milion 966.442 oameni independenți, neatârnați, cu stare și 2,177.807 oameni cari atârână de alții, cari sunt în serviciu la alții. Planul de reforma electorală a lui Lukács tinde să acorde dreptul de vot la 1,950.000 din cei 1,966.442 oameni independenți și numai la 250.000 muncitori drept de vot din 2,177.807 muncitori.

Înainte de Lukács, au mai fost alți miniștri de interne, cari au venit cu câte un proiect de reformă electorală. Așa proiectul lui Kristoffy prevedea ca din 100 alegători 59 să fie oameni cu stare și 41 muncitori; proiectul de vot plural al „contelui negru“ Andrassy, prevedea ca din 100 alegători 36 să fie alegători, iar acum Lukács cu votul său „universal“ voiește numai ca din 100 alegători 11 să fie muncitori.

Lukács vrea să ție și pe mai departe regimul feudalist, regim care suge și ultima picătură de sânge de pe bietul popor.

De aceia trebuie să luptăm din răspuneri contra regimului de azi. Noi, muncitorii să luptăm afară, să agităm, să luminăm poporul, că ce drepturi i-se cuvin, — iar partidul justhist, care a respins și de data aceasta proiectul lui Lukács, va lupta în parlament.

Și Lukács va dispărea de pe orizontul politic, — dar nici altul nu va putea să-i ocupe locul fără proiectul *votului universal, egal și secret*, care va duce la democratizare și prosperarea acestei țări și îmbunătățirea clasei muncitoare.

Arad.

—e—u.

Luxul și destrăbălarea.

Ce deosebire între starea societății de azi și cea din trecut. Acum un *veac* în anumite părți ale poporului românesc, nu erau poftele atât de aprinse, nevoile atât de nemiloase. Sotea de înavuțire și goana după bani nu înfrigurau lumea ca azi. Luxul era necunoscut, sau foarte primitiv. În cele mai bogate case domnea atunci simplitate de care s'ar rușina azi grănarul sau ciresarul pricopsit.

Luxul prea bătător la ochi, prea nomăsurat devine sfidător celor lipsiți. Prea frământă unele minți, prea le tulbură, le zăpă-

cește. Când luxul ajunge de se lăfăiește fără nici o stăpânire, când fericirii vieții, imbuibații insultă mizeria celor lipsiți și celor flămânzi, atunci un vârtej de nebunie cuprinde și întunecă unele creere și cele mai primejdioase patimi clocotesc în unele suflete. Munca zilnică, regulată, grea și prost plătită nu-i mai reține locului, ei s'avântă după pilda cutărui norocos, în aventuri nebune.

Jocul de cărți, de bursă sau de curse, loteriile, întreprinderile cele mai nesocotite înghit repede capitalul sau micile economii cu care se echilibrău existențele hrănite din muncă, și frul lor subțiat se rupe, sau se taie la prima ocazie.

Așa se explică înmulțirea crimelor și a sinuciderilor. Aceaste e cauza incurcăturilor, cari sărăcesc și nenorocesc atâția inși, atâtea familii.

Nimic mai contagios, mai lipicios ca luxul. Și fapt curios de observat, contagiunea nu se întinde atât printre cei într'adevăr cu dare de mână, printre cei avuți și foarte avuți, cât se lățește și se înmulțește în rândurile celor, cărora luxul n'ar fi permis. Lume, d'altfel, în altele, cuminte, nu se poate hotări, a fi mai puțin avută, sau mai puțin în vază, ca cei avuți și cei în vază!

D'aci o destrăbălare generală, o scădere îngrijitoare a moralității publice, pe care din ce în ce mai puțin o înfrânează ideea religioasă — odinioară atât importantă în moravurile sociale.

Luxul și cei cari îl tot lăteșc sunt de mare vină și răspundere față de cele mai multe din relele sociale ce constatăm și de care ne plângem. În loc de a ne complica viața cu fel de fel de noi nevoi, ar fi la sigur, mai bine s'o simplificăm; mai puține ar fi grijile, mai puține neacazurile.

C. G. C. Foru.

FRIEDERIC ENGELS. Socialismul în Germania.

Mai e oare nevoie să povestesc cu deamănuntul întâmplările, luptelle, înfrângerile, biruințele partidului socialist german? În 1866 după ce se dădu votul universal, intrară în parlament doi deputați și o sută de mii de alegători votară pentru socialiști. La alegerile dela 1890 au fost trimiși în parlament 36 deputați socialiști de către un milion și jumătate de alegători socialiști, câți n'a avut nici una din partidele celelalte. În 1867 deputații burghezi puteau să ia pe colegii lor socialiști drept niște ființe ciudate sosite din altă planetă; acuma cu voie ori fără voie trebuie să priceapă că sunt avant gardă ajungerei la putere. Partidul socialist care a răsturnat pe Bismarck, partidul care după o luptă de unsprezece ani a sfârșit legea împotriva socialiștilor; partidul socialist german care crește neînecat, înecând toate zăgazurile, cuprinzând orașele și satele — acest partid a ajuns acum în acea situație, că poate afla în ce an va ajunge la putere, făcând o socoteală aproape matematică.

Numărul voturilor socialiste a fost: în 1871: 101.927, în 1874: 351.670, în 1877: 493.447, în 1884: 549.990, în 1887: 763.128, în 1890: 1,427.298 voturi socialiste.

Dela cele din urmă alegeri, guvernul a făcut tot ce i-a stat în putință pentru a împinge mulțimea la socialism; a prigonit sindicatele muncitorești și grevele; n'a desființat nici față cu scumpetea de acum taxele vamale cari scumpesc pâinea și carnea săracului în folosul marilor proprietari fonciari. La alegerile dela 1896 putem deci să avem cel puțin două milioane și jumătate de voturi, cari pe la 1900 vor ajunge dela trei milioane și jumătate la patru milioane, din zece milioane de alegători înscriși, ceiace va părea cam ciudat burghezilor noștri. (Marele teoretician, Engels, care a scris studiul acesta la 1890, a fost un bun profet, căci azi de fapt în Germania 4 milioane de alegători au votat pentru

socialiști. De ar trăi acum Engels, cum s'ar bucura, văzând 110 deputați în parlamentul german. Nota redacției.) Față cu această mulțime unită și tot mai mare a socialiștilor, stau partidele burgheze desbinate între dănselle.

Dar numărul alegătorilor nu arată îndestul puterea cea mai însemnată a socialismului german. În Germania dreptul de vot se capătă tocmai la 25 de ani, dar la oaste (cătănie) se ia la 20 de ani. Și cum tocmai tinerimea trece mai repede și n'are mai mare număr la socialism, urmează că armata germană e din ce în ce mai plină de socialiști.

Acum un soldat din cinci e al nostru și va veni vremea când oștirea germană va fi în majoritate socialistă. Acesta e un lucru de neînălțurat. Guvernul din Berlin vede că așa este și că într'acolo mergem, dar nu poate face nimic. Armata i-se duce din mână.

De câte ori nu ne-au somat și amenințat burghezii să ne lepădăm pentru totdeauna de întrebuintarea mijloacelor revoluționare, de a rămânea în legalitate, acuma când s'a desființat legea împotriva noastră și când ne aflăm cu toții sub dreptul comun! Din nefericire nu-i treaba noastră să le facem pe plac domnilor burghezi. Acum legalitatea nu ne omoară pe noi. Ea lucrează așa de bine pentru noi, încât am fi nebuni să ieșim din legalitate câtă vreme lucrurile vor merge astfel. Rămâne de știut dacă nu vor ieși din legalitate mai de grabă burghezii și guvernul lor cu scop de a ne zdrobi prin putere. Asta așteptăm și noi. Trageți întâi, domnilor burghezi!

Fără indoială, că vor trage ei întâi. Într'o zi burghezii germani și guvernul lor, sătui de a sta față, cu mâinile n'sau, ca privitori la creșterea din ce în ce mai mare a socialismului, vor întrebuinta nelegalitatea și puterea. Ce le va folosi însă? Puterea poate zdrobi o sectă neînsemnată, cel puțin pe o întindere mică de loc; dar nici o putere nu poate zdrobi un partid de două milioane de oameni sămănați într'o împărăție mare. Furia stăpânirii va putea întârzia cu câțiva ani triumful socialismului, dar îl va face cu atâta mai desăvârșit.

(Va urma.)

Știință.

— Fragmente de: *Camille Flammarion*. —

... Oamenii vor ajunge, bineînțeles cu toate tendințele lor materiale, ca să se bucore, consacrand în fiecare zi câteva ciaturi pentru dezvoltarea lor intelectuală. Atunci fără indoială, vor înceta să-și fabriceze zei mici, după asemănarea lor și poate vor desființa granițele lor naționale, ca să lese loc liber armoniei și frăției.

*

Omul pământesc este un mic animal, care pe deoparte, nu încearcă trebuința de a cugeta, neavând nici chiar independența sufletească și căruia pe de altă parte îi place să se bată, și-și întemeiază hotărât dreptul pe forță. Așa vrea și așa îi e firea.

*

Omenirea e încă în stare de barbarie. N'a găsit nimic mai bun, decât negliobia, de a se omorâ în duel pentru a deslega o chestie de onoare. Instituțiile sociale sunt bazate pe dreptul celui mai tare și pe forța brutală. Regiunea, pretinsă, de cea mai civilizată este Europa: toți cetățenii ei sunt crescuți în religiunea asasinatului internațional și al impozitelor batjocoritoare, aruncând șase sute milioane pe an, mai mult de șasesprezece milioane (16,000,000) pe zi cauzărilor nefolositoare. Războiul continuu este bucuria sarbădă a celor mulți și calici, și cel mai bun mijloc de stăpânire a celor mari... Dacă cetățenii ori-cărui națiuni ar fi, ar avea bunul gând să refuze cu toții serviciul militar, ar merita titlul de oameni

raționali. Ei n'o voesc, fiind-că le place sclăvia și fiind-că starea de mediocritate a planetei lor este încă prea superioară pentru bestia omenească.

Oameni pământeni! In scumpa voastră patrie nu puteți trăi o singură zi, decât cu condiția de a omori. La voi legea vieții este legea morții... voi toți sunteți mai mult sau mai puțin măcelari. Aveți mâinile pline cu sânge.

Vă place să vă împărțiți în națiuni și să vă împoțonați în costume naționale, ca să vă omorâți cu muzică. Apoi ridicați osanale și monumente acelor, cari v'au condus la măcelărire. Vă ruinați și vă sinucideți cu toate că nu puteți trăi fără să scoateți din pământ pâinea cea de toate zilele.

CRONICA.

— **La alergările de cai**, (la cursă — cum li-se mai zice) din Budapesta, în Dumineca trecută au luat parte *treizeci de mii de persoane* și și-au jertfit banii lor în folosul domnilor, cari au inventat un nou mijloc de plăcere și risipă. Rămășagurile puse pentru care cal va ieși mai întâi, — s'au urcat la un milion de coroane. Ori aceste sute de mii de coroane n'au ieșit numai din punga celor avuți, ci mai mult din punga celor mulți, ce duc o existență de azi pe mâine și cari sunt furati de vultoaie moravurilor de astăzi, urmând pilda bogătașilor desfrânați. Câtă mizerie și câte necazuri nu sunt legate de milionul acesta de coroane? Câți din funcționarii și lucrătorii chiar, cari vin grămadă la aceste alergări de cai, nu și-au pierdut întreaga lor plată săptămânală, ori lunară, pricinuid astfel supărări familiare, incurcându-se în datorii și alunecând apoi pe povârnișul necinstei? Aceasta e nenorocirea populației budapestane, că nu are tărie de caracter, că nu-și urmează propria ei viață, nu-și are propria ei morală, ci împărtășește morală domnilor, plăcerile domnilor, luxul și risipa domnilor — fără însă a avea și mijloacele de lipsă pentru așa un trai destrăbălat. Și răul acesta e izvorul tuturor păcatelor, tuturor furturilor, sinuciderilor și crimelor.

— **Regele Danemarcei a murit** ca toți muritorii, Pe când se plimba pe una din străzile Hamburgului, i-a venit reu, a căzut grămadă la pământ și mort a fost. Polițistul care se afla în apropierea regelui când acesta își dădu sufletul — nu știa cine este, rege, avocat sau băcan: L'a căutat prin buzunare și n'a aflat nici o hârtie, nici o adresă. L'a dus de aceia la spitalul din port și acolo cadavrul regelui a fost așezat lângă alte opt cadavre de rând în sala mortuară. De abia noaptea târziu, s'a aflat că mortul în chestiune este domnitorul Danemarcei. Și atunci a mai crescut respectul autorităților față de acest mort. În țară însă mulțimea a strigat: Regele e mort, trăiască noul rege!

— **Pentru muncitorimea din Rusia.** În sfârșit Duma, parlamentul — comedie din imperiul țarist și-a adus aminte că există în țară și o clasă muncitoare și după zecile de legi făcute în favoarea oștirii și a poliției — s'a decis să voteze și o lege de asigurare a lucrătorilor în caz de boală, de accidente și de bătrânețe. Și să mai zică că Rusia nu-i o țară... civilizată...

Mișcarea sindicală.

Congresul al 4-lea al organizațiilor cercuale din Budapesta și jur s'a ținut Duminecă în localul sindicatului tâmplarilor. Au fost reprezentate 19 organizațiuni prin 170 delegați. S'a constatat progresul mișcării socialdemocrate în Capitală, înmulțirea grupurilor cercuale,

marele număr de conferințe și adunări ținute în cursul anului trecut în toate cercurile. Congresul prezidat de tov. dr. Armin Ladányi a desbătut apoi asupra măsurilor ce sunt de luat pentru a se pune capăt mizeriei și scumpetei mijloacelor de trai precum și o agitație mai vie de întreprins pentru organizarea femeilor muncitoare.

Un nou conflict între lucrătorii și patronii brutari. De doi ani lupta în breasla brutarilor din Budapesta nu mai ia sfârșit. Se părea că între patronii și lucrătorii brutari s'a ajuns la o înțelegere mai durabilă. Dar după câteva săptămâni de liniște, patronii iarăși vor să-și arăte colții și să nu respecte angajamentele luate față de lucrători. Dar muncitorii brutari vor continua rezistența lor și n'intrunirea lor ultimă au decis să nu cedeze nimic din revendicările lor: 9 ceasuri de muncă, o ridicare de salar cu 3 coroane pe săptămână, continuarea boicotului contra acelor ateliere ce n'au reprimat pe lucrătorii greviști și să lucreze numai cu lucrători organizați.

Locuri de ocolit. Zidarii au declarat grevă și boicot în Ujvidék, Szekszárd și Bonyhád. La Brașov și Hunedoara nici un zidar să nu meargă să lucreze în întreprinderile boicotate.

Sculptorii de piatră au de ocolit: Budapesta, Arad, Győr, Timișoara, Pecs și Zombor.

Comitetul sindicatului central al constructorilor din Ungaria a ținut ședința la 12 Maiu. S'au desbătut mai multe chestiuni și după-ce s'a luat la cunoștință darea de seamă, s'a hotărât că acelor, cari au rămas în restanță cu cotele încă din anul 1911, să li-se îngăduie să plătească cu ce au rămas îndărăt, iar acei cari n'au solvit cotizațiile mai înainte de anul 1911, vor putea plăti numai dacă majoritatea grupurilor va da voie ca ei să plătească. În caz contrar vor trebui să se înscrie ca membrii noi în sindicat. S'a mai hotărât ca acei, cari din diferite motive au fost eschiși din sindicat, nu mai pot fi membri ai sindicatului. În urmă s'a decis ca comitetul central, în vederea câștigării de membrii noi, să editeze 10.000 broșuri ilustrate în limba maghiară, 4000 în limba germană și 2000 în limba slavă, cari să servească de propagandă. Nu știu de ce nesocotește comitetul limba română? Ar fi bine ca membrii români să interpeleze în această chestiune și să stăruie să se editeze și în românește asemenea broșuri. Câci sunt în sindicat membrii români până la o mie și dacă s'ar face o propagandă în direcția aceasta, numărul lor s'ar îndoi.

Lemnarii și tâmplarii au de ocolit Sibiuul. **Strungarii:** Clujul, Gyöngyös, Miskolcz și Eger. **Grevă și eschidere** din partea tâmplarilor, sunt în Arad, Szabadka, Nagyszalonta, Lugoș și Versecz. În orașele acestea să nu primească nimenea de lucru.

Două mii de șoferi în grevă la Viena. Întreprinderile private punând grele condițiuni șoferilor dela automobile — taximetru — peste 2000 de șoferi au declarat grevă. Ei cer dela proprietarii de automobile-taximetru 28 coroane salar săptămânal, 10 procente din venitul general și să nu fie siliți să plătească ei benzina. Șoferii sunt bine organizați și fac parte din sindicatul lucrătorilor de transport. Până acum aproape 600 de patroni au primit condițiunile șoferilor, semnând contracte noi.

Activitatea noastră.

Dela Sibiu. Ședința literară ținută de secțiunea română a partidului social-democrat la 5 Maiu 1912, în localul dlui Gh. Simtion, Strada Lungă Nr. 29.

La orele 9 soara tov. I. Crețu în calitate de președinte deschide ședința. Corul compus din mai mulți tovarăși a intonat „Marsileza”. Tov. secretar Victor Stoescu, a dat citire protocolului din ședința trecută, care

a fost luat la cunoștință. (Tov. I. Crețu, ia cuvântul și face mai multe comunicări la următoarele puncte: Prelegerea ce s'a anunțat, că o va ținea tov. Brătfăleanu din Brașov, a fost amânată, conferențiarul fiind reținut de a veni. Face un rezumat din această conferință și amintește între altele, că în Brașov sunt 240 abonați la foaia noastră, prin urmare se cere și dela noi să dăm un astfel de sprijin foii și vom trage și noi foloase, căci numai prin ea ne putem spune durerile. Roagă pe cei de față să facă o propagandă întinsă pentru foaia noastră „Adevărul”.

Face un apel la tineri și domnișoare să se înscrie cât mai mulți în corul nostru.

Mai vorbește de măestrii mici din Sibiu, care nu știu și nu înțeleg tactica social-democrației și zic, că socialiștii caută ai ruina, și la 1 Maiu au amenințat pe lucrători cu concedierea din lucru, dacă vor îndrăzni să nu lucreze în aceea zi.

Urmează apoi programul ședinței literare. 1. A declamat d-șoara Mărioara Simtion o frumoasă poezie. 2. Au cântat tovarăși: Moise Fărcaș două cântări, Vasilie Pătrașcu una și Nicu Șeitan una. Tovarășul Gh. Hedu ne-a făcut o deosebită plăcere cântând din ceteră mai multe arii populare. 3. Tov. I. Crețu, dă citire unei novele din scrierile marelui scriitor rus M. Gorki. 4. Corul compus dintr'un grup de tineri și d-șoare sub conducerea tovarășului V. Pătrașcu a cântat mai multe cântece populare. Ședința s'a terminat la orele 10 și 45 m., anunțându-se ședințele viitoare, care se vor ținea regulat dit 15 în 15 zile.

Victor Stoescu, secretar.

Pentru mărirea unei biblioteci românești. Acei, cari doresc să doneze cărți și broșuri în folosul bibliotecii tovarășilor noștri români din St. Anna, să le trimită pe următoarea adresă *exactă*: St. Budean, O.-Szt.-Anna (u. p. Ujszt.-Anna).

Poșta administrației.

Tovarășilor din Detroit Mich. Bani i-am primit. Greșala a fost a d-voastră, căci i-ați trimis la Világosság. După cum ați văzut în „Adevărul”, abonamentul s'a urcat, așa că abonamentele d-voastră nu mai sunt pe un an de zile, ci numai până la 31 August.

S'a primit dela tovarășul Budean din Arad 47— coroane, bani încasați pentru abonamente.

Cătră tov. colaboratori. Rugăm pe toți acei, cari vor să contribuie la foaia noastră cu articole, să ni-le trimeată acestea cel mai târziu până Luni seara, altfel aceste articole trebuie să fie amânate pentru N-rul următor sau dacă-și pierd actualitatea să le aruncăm pur și simplu la coș, căci materialul redacțional trebuie dat în întregime la tipografie în fie-care Marți. Totodată atragem atențiunea tovarășilor noștri, că articolele ce ni-le trimet să fie cât de scurte, fără multe teorii și poliloghie — ci *cu fapte*, întâmplări din viața muncitorească din ținuturile de unde ni-se trimit articolele. Teorii găsim destule în cărțile marilor dascăli ai social-democrației.

Tovarășii noștri sunt rugați ca la ori-ce ocazie să răspândească pretutindeni broșura noastră:

CE ESTE ȘI CE VREA SOCIALDEMOCRAȚIA

Prețul ei e 10 fleri. Comenzile se pot face pe adresa foii. Cine comandă numai un număr, să trimeată o marcă de 12 fleri (și pentru expediție). Dela 20 broșuri în sus se exped. gratis.

Redactor-responsabil: **Joan Flueraș**

Tipografia Világosság, societate anonyma, Budapest, VIII., Conti-utca 4.